

Dekanová, Eva

Netradičný pohľad na jazykovú nomináciu

Opera Slavica. 2002, vol. 12, iss. 2, pp. 66-67

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117751>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

sledovat větší odklon ruštiny od flektivnosti a v oblasti tvorby pojmenování nárůst analytických a aglutinačných rysů.

Kniha B. Rudincové je členěna do dvou hlavních částí. V první části autorka podává přehled stavu řešení obecných otázek teorie pojmenování v české a ruské lingvistice, zejména v pracích M. Dokulila, J. Filipce, J. Hausera, K. Horálka, J. Horeckého, N. D. Arutjunovové, I. S. Uluchanova, Je. A. Zemské a dalších, a věnuje pozornost také popisu dynamických tendencí ve vývoji ruské slovní zásoby ve sledovaném období, jak jsou popsány v existující odborné literatuře. Zdůrazňuje zejména projevy demokratizace jazyka v oblasti slovtvorby, dále procesy deideologizace, internacionalizace či zdůrazňování osobnostního prvku v okazionálním tvoření nových slov. Okrajově je zmíněna také problematika lexikálního přejímání, která však nestojí v centru autorčiny pozornosti.

Vlastní jádro práce tvoří druhá část, věnovaná konkrétní analýze jazykového materiálu podle jednotlivých typů pojmenování, přičemž nejde o vyčerpávající popis všech pojmenovacích struktur, ale pouze o vymezení produktivních typů pojmenování z hlediska synchronní dynamiky lexikálního systému současné ruštiny. Největší pozornost je přitom věnována substantivní nominaci, jejíž centrální postavení v onomaziologickém systému vyplývá z potřeby pojmenovávat substance jako základní jednotky poznání okolního světa. Vedle derivace substantiv jsou zvláštní podkapitoly věnovány otázkám kompozitního tvoření, apozitivním spěškám, komplexním pojmenováním (sdružená pojmenování, multiverbizace) a univerbizaci.

B. Rudincová patří k tematicky konzistentním badatelům, kteří nemají tendenci tékat od jednoho tématu k druhému, ale snaží se své badatelské pole prozkoumat důkladně a ve všech souvislostech. Věrnost tématu, důkladnost a zasvěcenost autorka osvědčuje i ve své první knize, která by rozhodně neměla chybět v knihovně žádného rusisty, který se zabývá komparativním studiem ruštiny a češtiny na úrovni slovní zásoby a slovtvorby.

Jiří Gazda

Netradičný pohľad na jazykovú nomináciu

Sokolová, J.: *Tri aspekty jazykovej nominácie*. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, 2002. 104 s.

Začiatkom tohto roka vyšla zaujímavá, systematická a v istom slova zmysle aj novátorská práca o problematike jazykovej nominácie. Jej autorkou je známa slovenská rusistka Jana Sokolová, ktorá sa na stránkach odborných periodík prezentovala celým radom závažných štúdií a článkov. Nemožno opomenúť ani jej knižné publikácie *Krátky rusko-slovenský slovník trhovej ekonomiky* (Nitra, 1995) a *Ruská obchodná a úradná korešpondencia. Modely konvenčných fráz* (Nitra, 1998), ktorými autorka reagovala na aktuálne požiadavky doby a ktoré zarezonovali nielen v povedomí slovenských, ale i zahraničných rusistov.

Jazykovej nominácii sa J. Sokolová venuje niekoľko rokov. Čiastkové výsledky svojich teoretických bádání prezentovala na medzinárodných konferenciách a následne ich publikovala vo vedeckých zborníkoch..

Sumarizujúcim výstupom jej bádání v oblasti tvorenia pomenovaní je predmetná monografia, ktorú autorka pomenovala *Tri aspekty jazykovej nominácie*. Už samotný názov naznačuje, že J. Sokolová skúma jazykovú nomináciu z troch aspektov: onomastologického, onomaziologického a onymického.

V onomastológii uvádza dva základné postupy tvorenia pomenovaní – transfiguráciu (nový obsah vzniká zmenou formy pomenovacieho východiska) a translokáciu (interkonceptuálne, interkategorálne a interlingválne presuny obsahov pri zachovaní pôvodnej formy). V rámci transfigurácie vyčleňuje ďalej adíciu, konjunkciu a subtrahciu, pričom každý z týchto postupov má tiež veľa ďalších realizačných podôb. To isté platí aj pre translokáciu.

Pri opise tvorenia pomenovaní z onomaziologického hľadiska vychádza z povahy onomaziologickej štruktúry (z onomaziologických báz a príznakov). Komplex vzťahov pri tvorení pomenovaní z tohto aspektu interpretuje pomocou onomaziologických tried, vzťahov a typov. Za základ onomaziologických typov pokladá pomenovacie zámery (determinovaný kategoriálnym významom pomenovania a typom onomaziologickej bázy) a pomenovacie východisko. Túto časť dokladá pomerne rozsiahlym exemplifikačným materiálom, pričom tvorenie pomenovaní analyzuje v rámci onomaziologickej triedy osôb. Jednotlivé onomaziologické typy vymedzuje na základe sémantických vzťahov a vzťahy medzi základnými zložkami znázorňuje osobitnými vzorcami. Zaujímavý, nový je jej pohľad na tvorenie pomenovaní žien (v tradičnej terminológii – prechýľovanie).

Onymický aspekt tvorenia pomenovaní analyzuje autorka na základe pomenovaní finančných inštitúcií v porovnávacom rusko-slovenskom pláne. Analýza exemplifikačného materiálu ju vedie k rozlíšeniu dvoch základných postupov: proprializácie a translokácie, pričom upozorňuje, že do tohto mechanizmu nominácie zapadajú aj názvy iných inštitúcií, aj ďalšie vlastné názvy.

Jazyk publikácie je gnómický, úsporný, J. Sokolová si vytvorila svoj vlastný metajazyk na pomenovanie jednotlivých slovotvorných postupov, čo ocení najmä zasvätený čitateľ tejto publikácie, pretože práve tento netradičný (na prvý pohľad trochu komplikovaný) pomenovacie aparát v mnohom spríehľadňuje prezentovanú problematiku. Vysoko hodnotíme aplikáciu porovnávacieho aspektu, ktorý je leitmotívom celej práce, ako aj bohatý exemplifikačný materiál, ktorého analýza tvorí bázu jej teoretických záverov a formulácií.

V závere by sme chceli v súlade s autorkou konštatovať, že monografia „osloví nielen úzku odbornú komunitu, ale aj študentov filológie a všetkých tých, ktorí sa hlbšie zaujímajú o danú problematiku“.

Eva Dekanová

